

nenhose' (auch *Pistolehose* genannt). Im Stammgebiet bedeuten beide Bestandteile das 'Beinkleid': *Buxe* ist die im Westen, *Hose* die im Osten gebräuchliche Bezeichnung für denselben Begriff. (Abb. 4.) Die Bedeutung von *Buxe* scheint in Kistormás schon veraltet zu sein, das Wort selbst ist nur in dieser Zusammensetzung erhalten. Ein veraltetes Wort für ein veraltetes Ding. — Das 'Beinkleid' wird sonst allgemein mit dem Worte *Hose* bezeichnet.

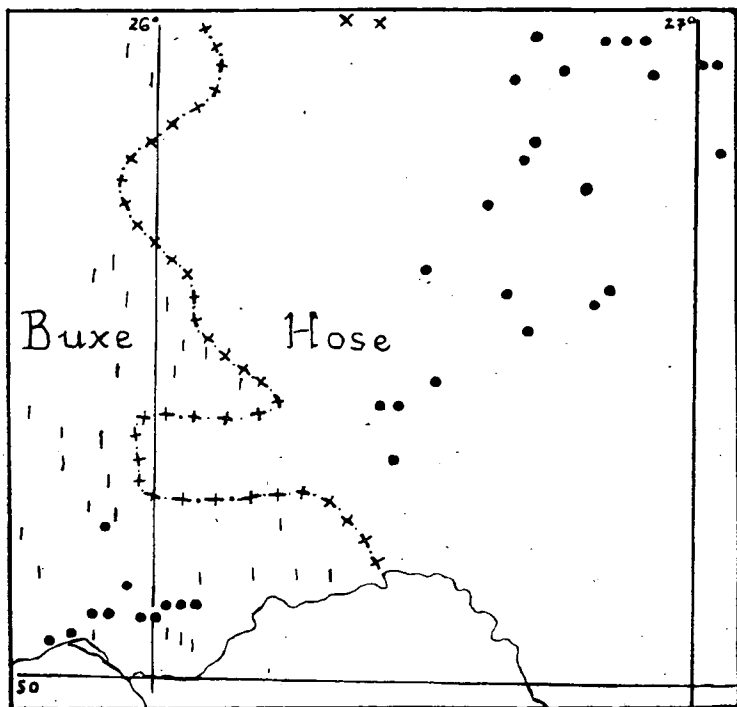

Abb. 4. *Beinkleid*. (Nach dem Hessen-Nassauischen Volkswörterbuch.)

(Fortsetzung folgt.)

Frau Steph. Tálasi geb. Anna Varga.

Attila és hunjai.

Szerkesztette: Németh Gyula. Szerzők: Eckhardt Sándor, Fettiich Nándor, Ligeti Lajos, Németh Gyula, Váczy Péter.

Az újabb magyar tudományos irodalom az utolsó 10—15 év alatt több olyan munkát is tett közzé, amely a magyar őstörténet és a magyar keleti kapcsolatok iránt igen érdeklődő olvasóközönségünk ilyen irányú kíváncsiságát akarta kielégíteni. Ezek-

nek a már céljuk miatt is összefoglaló munkáknak sorát talán Németh Gyulának egy évtizeddel ezelőtt írt „A honfoglaló magyarság kialakulása” c. munkája nyitotta meg. Ez volt az a munka, amelyben a magyar tudományos élet és a magyar nagyközönség először kapta meg mindazt, amit magyarságunk kialakulásáról a tudomány mai állása szerint tudunk.

Hasonló céllal, az összefoglaló és a népszerű jellegnek talán erősebb kidomborításával, íratott Ligeti Lajosnak Belső-Ázsiát ismertető mostanában megjelent munkája. Ebben a műben egy új területtel, a szerző által joggal „magyar Hellas”-nak nevezett Belső-Ázsiával, ismerkedett meg a magyar olvasó. Annak az ázsiai földdarabnak ismerte meg problémáit és történetét, amelynek oly döntően fontos szerepe volt a török-nomád kultúrkör kialakításában, s amelynek kultúrkörében a honfoglaláselőtti magyarság is majdnem egy évezredet eltöltött.

Tudományos irodalmunk ilyen irányú műveit szaporítja a Németh Gyula szerkesztésében kiadott „Attila és hunjai” c. munka is. A mű saját programja szerint adja mindazt, amit ma a hunokról tudományos kritikával tudunk. A könyv tehát joggal nagy érdeklődésre tarthat számot, különösen minálunk, ahol a legalsóbb néprétegekig — talán azoknál még a legjobban — mindenki telítve van Attilával, a hunokkal, a hun mondákkal és a hun-magyar kapcsolatok hitével.

Sajnos, a nagy érdeklődést csalódás követi. Ugyanis a hunok iránt érdeklődő olvasó a mű alapján kénytelen nagyon hamar megállapítani, hogy a hunokról még ma is meglepően keveset tudunk s hogy az egész hun kérdésben főleg anyagihiány miatt még mindig igen sok a probléma.

Igy tudja meg aztán a magyar olvasó ebből az öt szerzőnek jegyzetek nélkül is vaskos kötetéből először is azt, hogy az európai és ázsiai hunok azonosítása korántsem olyan bebizonyított valami, mint ahogy azt ezideig hittük, s hogy az egész Deguignes—Hirth-féle azonosítás tetszetős mivoltáért begyökeredzett ugyan a tudományos köztudatba, anélkül azonban, hogy ez a különben valószínű azonosítás kiállotta volna a tudományos kritika tűzpróbáját is. Olyan hiányosak az azonosítást bizonyító adatok, olyan gyöngék a Hirth-féle érvek, hogy egy kis hyperkritikával még Ligetinek nagy óvatosan megszóvegezett hiung-nu — hun azonosítását is (31. l.) túlságosan határozottnak lehet minősíteni.

A másik nagy probléma, amelyre a könyv egyik fejezete éppen kicsinységével felhívja a figyelmet, a hun nyelvnek kérdése. Bármennyire kiábrándítólag hat is: tény, hogy a hunok nyelvét nem ismerjük s hogy az ázsiai és európai hunok nyelvére vonatkozólag csak többé-kevésbé valószínű gyanításaink várnak. Mindkét ágnek nyelve valószínűleg török, azonban határozottan eldönteni a kérdést nem lehet, legalább is az ázsiai

hunokról nem. A kínai írás ugyanis olyan tág lehetőségeket nyújt az olvasatoknál, magyarázatoknál, hogy a rendelkezésünkre álló alig husz hiung-nu közszó közül csak egyetlen-egynek az értelmezésében nincs eltérés. Ennyi eredmény pedig természetesen kevés. Az európai hunok nyelvanyagával valamennyire jobban állunk, bár még itt is igen sok a probléma. Reméljük azonban, hogy a kínai nyelvtörténet fejlődésével, valamint az európai hunok ezideig még meg nem fejtett nyelvanyagának megmagyarázásával a hun nyelvről való ismereteink még lényegesen bővülnek.

Fölhívja különben a mű figyelmünket arra is, hogy a magyar olvasót különösképpen érdeklő hun-magyar kérdésben, a mondák, a hagyományok, a kutatások nagy tömege dacára, még mindig igen kevés a pozitív anyag. Németh Gyulának az a megállapítása, hogy a magyar-hun hagyománynak a magyarságnál valószínűleg hagyománybeli alapja volt, a kérdés mai állására igen jellemző, de talán még többet mond ugyanennek a szerzőnek az a kijelentése, hogy ma erről a kérdéstről tudományos szempontok szerint többet mondani értelmetlen dolog.

A könyv olvastakor ezek talán az első benyomások. Ami mármost a részleteket, az egyes fejezeteket illeti, azokról rövi den a következőket mondhatjuk.

A hiung-nukról, a hunok nyelvről, a hun-magyar kapcsolatokról szóló részek az illető kérdést általában teljesen felölelik. Lehetséges, hogy ezek a részek óvatos philológiai beállítottságuknál s az előbb említett anyaghiánynál fogva némelyekben csalódást keltenek, e kérdésekről azonban nyugodt lelkiismerettel többet nem tudott volna írni senki sem.

A hunok európai történetét tárgyaló fejezet jó és szépen össze van gyűjtve az Attilára vonatkozó mondai anyag is. Ez a két rész a folyamatos előadást biztosító anyag mennyiségénél fogva, sokak előtt élvezetesebb olvasmány lesz, mint az előbbi philológiai fejezetek.

Az archaeologiai rész eredményét talán kevésebb lehet, bár valószínűleg nagy szerepe volt ebben a hiányos eredményben azon körülménynek, hogy a hunok archaeologiai emlékeit a nagymennyiségű és igen változatos népvándorláskori régiséganyagból meglehetősen nehéz kiválasztani.

A mű különben, a sok társszerző dacára is, eléggé egységes. Nézeteit mindenütt el lehet fogadni, mivel a szerzők igyekeztek mindenütt a legvalószínűbb feltevéseket közölni.

A kötet végén található bő jegyzet, irodalmi utalás, index mind emeli a könyv értékét.

Általában azt mondhatjuk, hogy e mű a nagyközönségnek is igen használható s tudományos szempontból is örülhetünk megjelentének. Általa a hazai magyar őstörténeti irodalom két-

ségtelenül jelentős új értékkel gyarapodott. Mi csak azt kívánjuk, hogy megérhető idő múlva az avarokról, a bolgárokról, a kun-besenyőkről is hasonló összefoglaló művek álljanak a magyar tudományos élet s a magyar nagyközönség szolgálatára.

Halasi Kun Tibor.

Gergely Pál: Székely Világjárók. (Bpest, 1940.)

Most, hogy Magyarország ezeréves határainak egy részét megint elértük, a trianoni határokon belül voltaktól, mindenőnkől számon kérhetik a húsz évig kívül rekedtek: Dolgoztál-e, harcoltál-e miértünk a magad szabadságában úgy, mint mi tiértetek a magunk rabságában? Lesüthetik némelyek szemüket erre a kérdésre, de Gergely Pál nyugodtan mutathat rá cikkeire, könyveire, különösen erre a legutóbbira. Adatok bőségével, hazafiasság erejével és írásművészet könnyedségével hirdeti világgá, hogy egy nemzetnél sem vagyunk alábbvalók; ezt pedig főképpen a mi erdélyi véreink kiválóságainak köszönhetjük, kik a központi magyarságnál mindig nehezebb körülmények között, mindig szegényebben, mindig árvaiban, de mindig hőlcsebben, szívósabban és önzetlenebbül kamatoztatták a magyar tálentumot politikában, tudományban, irodalomban, művészetben.

Ezt a könyvet egy kis átdolgozással idegen nyelven kellene terjeszteni.

A könyv bevezetésében ezt a főlhívást olvashatjuk: „Reméljük, talán később, új kiadásban teljesebb is lehet ez a kis összefoglalás, hogyha adataikkal munkatársul szegődnek olvasóink is.” Ezért főlhívom a figyelmet két régi erdélyi világjáró főúri ifjúra: egyik gróf Bethlen Györgynek, az egész erdélyi magyarság rabságbeli bátor vezérének, másik pedig nagy részük szabadságra juttatójának, gróf Teleki Pálnak nemzetségéből való. Egyik volt gróf Bethlen Mihály a XVII. század végéről (a nagy Miklósnak fia), másik pedig gróf Teleki József, a XVIII. század második feléből, Rousseau barátja.

Mészöly Gedeon.

Vámszer Géza: Szakadát. Egy szeben-megyei magyar szórvány. Enciklopédia kiadása. 1940. 133 lap, 1 térképvázlat, számos eredeti fénykép.

Oltszakadát szórványközség maroknyi magyarságáról, 230 lélekről, kapunk igen érdekes és tanulságos képet e kis munkában.

Sok a vigasztaló, de több a lehangoló benne. Öröm, hogy a magyarság évszázadokon át, minden viszontagság, súlyos csapás